

TFY4215 Innføring i kvantefysikk Eksamen 10. januar 2023

Oppgave 1–3: Stråling.

1) Sammenhengen mellom et legemes temperatur T og frekvensen ν der $dj/d\nu$ (dvs utsendt effekt pr flateenhet og pr frekvensenhet) har sin maksimale verdi er $\nu/T = 58.76$ GHz/K. Dette resultatet utledes ved å sette $d(dj/d\nu)/d\nu = 0$ og løse den transcendent ligningen $x = 3 - 3e^{-x}$ for den dimensjonsløse størrelsen $x = h\nu/k_B T$.

Hvilken verdi av x gir best samsvar med at $\nu/T = 58.76$ GHz/K?

- A) 4.6   B) 4.0   C) 3.4   D) 2.8   E) 2.2   F) 1.6

2) Ligningen $x = 3 - 3e^{-x}$ kan løses iterativt, dvs $x_{i+1} = 3 - 3e^{-x_i}$, for eksempel med startverdi $x_0 = 1$ på høyre side.

Hvor mange ganger må høyre side beregnes for å få verdien av x med 3 gjeldende sifre?

- A) 13   B) 11   C) 9   D) 7   E) 5   F) 3

3) Anta at huden til en naken voksen person stråler som et svart legeme med temperatur 30°C .

Hva er omtrent total emittert effekt?

Anslå selv overflatearealet.

- A) 80 mW   B) 8 W   C) 0.8 kW   D) 80 kW   E) 8 MW   F) 0.8 GW

---

4) En partikkel med masse m beveger seg med hastighet $v = c/5$.

Hva blir omtrent feilen i partikkelens kinetiske energi dersom du regner ikke-relativistisk?

- A) 3%   B) 5%   C) 7%   D) 9%   E) 11%   F) 13%
-

Oppgave 5–9: Partikkel i boks.

Et elektron er begrenset til å bevege seg i en dimensjon, mellom $x = 0$ og $x = L = 32 \text{ \AA}$. Potensialet er $V = 0$ for $0 < x < L$ og $V = \infty$ ellers.

5) Hva er elektronets bølgelengde i 3. eksiterte tilstand?

- A) $32 \text{ \AA}$ B) $48 \text{ \AA}$ C) $64 \text{ \AA}$ D) $24 \text{ \AA}$ E) $8 \text{ \AA}$ F) $16 \text{ \AA}$

6) Hva er bølglengden til et foton som emitteres når elektronet gjennomgår en strålingsovergang fra 3. eksiterte tilstand til grunntilstanden?

- A) $1.1 \mu\text{m}$ B) $1.7 \mu\text{m}$ C) $2.3 \mu\text{m}$ D) $2.9 \mu\text{m}$ E) $3.5 \mu\text{m}$ F) $4.1 \mu\text{m}$

7) Med normert starttilstand $\Psi(x, 0) = 1/\sqrt{L}$,
hva er sannsynligheten for at en måling av elektronets energi gir verdien E_3 ?

- A) 0.01   B) 0.03   C) 0.05   D) 0.07   E) 0.09   F) 0.11

8) Anta at elektronet ved tidspunktet $t = 0$ er preparert i en starttilstand beskrevet ved den normerte bølgefunksjonen

$$\Psi(x, 0) = \sqrt{\frac{1}{L}} \exp(i\pi x/L).$$

Hva er sannsynligheten for at en måling av elektronets energi gir verdien E_2 ?

Oppgitt: $\int \cos z \sin 2z dz = -\frac{2}{3} \cos^3 z$

- A) 0.26   B) 0.36   C) 0.46   D) 0.56   E) 0.66   F) 0.76

9) Anta nå at elektronet beskrives av den ikke-stasjonære (men normerte) bølgefunksjonen

$$\Psi(x, t) = \sum_{n=1}^{\infty} c_n \psi_n(x) e^{-iE_n t/\hbar} \quad \text{med} \quad c_n = \frac{3\sqrt{10}}{n^2 \pi^2}.$$

Hva er forventningsverdien $\langle E \rangle$ av partikkelens energi?

Oppgitt: $\sum_{n=1}^{\infty} 1/n^2 = \pi^2/6$

- A) 22 meV   B) 33 meV   C) 44 meV   D) 55 meV   E) 66 meV   F) 77 meV

Oppgave 10–14: Molekylet CO.

Vibrasjonsfrihetsgraden til CO (karbonmonoksid) kan ved lave og moderate temperaturer beskrives ganske godt med potensialet $V(x) = m\omega^2 x^2/2$, der x representerer utsvinget fra likevekt, dvs forlengelsen ($x > 0$) eller forkortelsen ($x < 0$) av bindingslengden mellom C og O. Bindingslengden i CO i likevekt er 143 pm. Molekylets reduserte masse er $m = 6.86u$. Fjærkonstanten er $k = m\omega^2 = 1860$ N/m.

10) Hva er maksimalt klassisk utsving fra likevekt når molekylet vibrerer i grunntilstanden $\psi_0(x)$ med vibrasjonsenergi $\hbar\omega/2$?

- A) 5.4 pm   B) 4.8 pm   C) 4.2 pm   D) 3.6 pm   E) 3.0 pm   F) 2.4 pm

11) Anta at strålingsoverganger bare kan skje mellom vibrasjonsnivåer med energi E_n og $E_{n\pm 1}$. Hva er bølgelengden til et emittert eller absorbert foton i en slik prosess?

- A) 5.5 μm B) 4.7 μm C) 3.9 μm D) 3.1 μm E) 2.3 μm F) 1.5 μm

12) Boltzmannfaktoren $\exp(-\hbar\omega/k_B T)$ gir forholdet mellom sannsynligheten for å finne oscillatoren henholdsvis i 1. eksiterte tilstand og i grunntilstanden.

Hvor stort er dette forholdet for CO-molekylet ved romtemperatur (300 K)?

- A) $8.0 \cdot 10^{-6}$ B) $7.1 \cdot 10^{-7}$ C) $6.2 \cdot 10^{-2}$ D) $5.3 \cdot 10^{-3}$ E) $4.4 \cdot 10^{-4}$ F) $3.5 \cdot 10^{-5}$

13) Et mer realistisk potensial for å beskrive vibrasjonsbevegelsen i CO-molekylet er

$$V_M(x) = V_0 (1 - e^{-x/\xi})^2,$$

det såkalte Morse-potensialet. For små utsving fra likevekt, $|x| \ll \xi$, sammenfaller $V_M(x)$ med det harmoniske potensialet $V(x)$. Med $V_0 = 11.1$ eV,

hvilken verdi av ξ gir samsvar mellom $V_M(x)$ og $V(x)$ i grensen $|x| \ll \xi$?

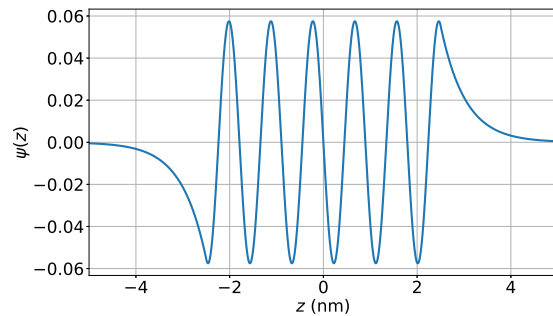
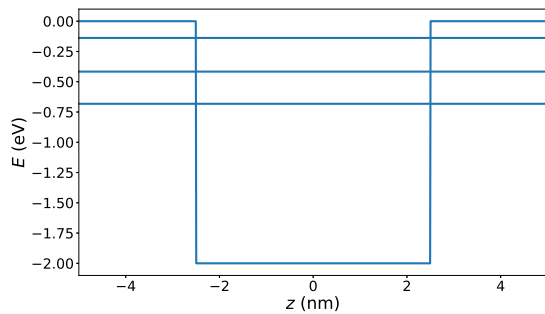
- A) 34.6 pm   B) 43.7 pm   C) 52.8 pm   D) 61.9 pm   E) 70.0 pm   F) 79.1 pm

14) Som sagt er bindingslengden i likevekt i CO 143 pm. Dersom vi betrakter molekylet som en stiv rotator, hva er energiforskjellen mellom laveste og nest laveste rotasjonstilstand? Oppgitt: C og O har masse hhv ca $12u$ og $16u$.

- A) 0.3 eV   B) 0.3 meV   C) 0.3 μeV D) 0.3 neV   E) 0.3 peV   F) 0.3 feV

Oppgave 15–17: Elektron i endelig potensialbrønn.

En potensialbrønn har dybde 2.00 eV og bredde 5.00 nm. Potensialet er illustrert i figuren til venstre, sammen med energien til de 3 øverste bundne tilstandene (horisontale linjer).

15) Tilstanden som vises i figuren til høyre er den bundne tilstanden med høyest energi, $E = -138$ meV. **Hvor mange bundne tilstander er det i denne potensialbrønnen?**

- A) 6   B) 8   C) 10   D) 12   E) 14   F) 16

16) Hva er kinetisk energi for et elektron i potensialbrønnens grunntilstand?

- A) 63 meV   B) 53 meV   C) 43 meV   D) 33 meV   E) 23 meV   F) 13 meV

17) Bølgefunksjonen i figuren til høyre avtar eksponentielt i det klassisk forbudte området, på formen $\exp(-\kappa z)$.

Hva er verdien av κ , i enheten nm^{-1} ?

- A) 1.5   B) 1.9   C) 2.3   D) 2.7   E) 3.1   F) 3.5

Oppgave 18–23: Isotrop todimensjonal harmonisk oscillator.

En isotrop todimensjonal harmonisk oscillator, $V(x, y) = m\omega^2(x^2 + y^2)/2$, har tillatte energier $E_N = (N + 1)\hbar\omega$, med $N = n_x + n_y$, der $n_x, n_y = 0, 1, \dots$. Energieigenfunksjonene er

$$\psi_{n_x n_y}(x, y) = \psi_{n_x}(x)\psi_{n_y}(y),$$

dvs på produktform, med funksjoner av x og y som i formelvedlegget.

18) Hva er (den "orbitale") degenerasjonsgraden til energinivået E_8 ?

- A) 7   B) 5   C) 6   D) 8   E) 10   F) 9

19) Hva er L^2 for en partikkel i tilstanden ψ_{10} ? (Dvs $n_x = 1$ og $n_y = 0$.)

- A) Null   B) $\hbar^2/4$ C) Uskarp   D) $\hbar^2/2$ E) $\hbar^2$ F) $2\hbar^2$

20) Hva er L_z for en partikkel i tilstanden ψ_{10} ?

- A) Null   B) $\hbar/4$ C) Uskarp   D) $\hbar/2$ E) $\hbar$ F) $2\hbar$

21) Hva er $\langle L_z \rangle$ for en partikkel i tilstanden ψ_{11} ?

- A) Null   B) $\hbar/4$ C) Uskarp   D) $\hbar/2$ E) $\hbar$ F) $2\hbar$

22) Hvilken tilstand (ikke normert) har $L_z = \hbar$?

- A) $\psi_{00} + \psi_{11}$ B) $\psi_{00} + i\psi_{11}$ C) $\psi_{10} + \psi_{01}$
D) $\psi_{10} + i\psi_{01}$ E) $\psi_{20} + \psi_{02}$ F) $\psi_{20} + i\psi_{02}$

23) Tolv identiske fermioner, uten innbyrdes vekselvirkning, med spinn $S = \sqrt{s(s+1)}\hbar$ og $s = 1/2$ befinner seg i dette todimensjonale oscillatorpotensialet. Hva er systemets totale energi i grunntilstanden?

- A) $12\hbar\omega$ B) $20\hbar\omega$ C) $28\hbar\omega$ D) $36\hbar\omega$ E) $44\hbar\omega$ F) $52\hbar\omega$
-

Oppgave 24–26: Elektron(er) i todimensjonal boks.

Energivåene for elektroner (fermioner; to spinntilstander for hver romlige orbital) i en todimensjonal kubisk boks med sidekanter L er

$$E = E_0 (n_x^2 + n_y^2).$$

Her er $E_0 = \frac{\hbar^2 \pi^2}{2m_e L^2}$, og kvantetallene n_x, n_y er positive heltall.

24) Hva er total degenerasjonsgrad (inklusive spinndegenerasjon) til energinivået $74E_0$?

- A) 4   B) 6   C) 8   D) 10   E) 12   F) 14

25) Hvor mange elektroner med energi mindre enn $12E_0$ kan vi ha i denne todimensjonale boksen?

- A) 8   B) 10   C) 12   D) 14   E) 16   F) 18

26) Anta at boksen har sidekanter $L = 3.00$ nm og inneholder 12 ikkevekselvirkende elektroner. Hva er disse elektronenes totale energi når systemet er i sin grunntilstand?

- A) 2.3 eV   B) 3.3 eV   C) 4.3 eV   D) 5.3 eV   E) 6.3 eV   F) 7.3 eV

Oppgave 27–29: Hydrogenatomet.

Et elektron befinner seg i en av energiegentilstandene i hydrogenatomet,

$$\psi_{321}(\mathbf{r}) = R_{32}(r)Y_{21}(\theta, \phi)$$

med radialfunksjon

$$R_{32} = \frac{4}{81\sqrt{30}a_0^{3/2}} \left(\frac{r}{a_0}\right)^2 \exp(-r/3a_0)$$

og med Y_{21} som i formelvedlegget.

27) For hvilke verdier av r og θ er $|\psi_{321}|^2$ maksimal?

- A) $r = 6a_0, \theta = \pi/4 \pm \pi/8$ B) $r = 9a_0, \theta = \pi/4 \pm \pi/8$ C) $r = 6a_0, \theta = \pi/3 \pm \pi/6$
D) $r = 9a_0, \theta = \pi/3 \pm \pi/6$ E) $r = 6a_0, \theta = \pi/2 \pm \pi/4$ F) $r = 9a_0, \theta = \pi/2 \pm \pi/4$

28) Hva er vinkelen mellom z -aksen og elektronets dreieimpulsvektor L ?

- A) 88° B) 77° C) 66° D) 55° E) 44° F) 33°

29) Elektronet gjennomgår en strålingsovergang fra ψ_{321} til ψ_{432} .

Hva er bølgelengden til det absorberte fotonet?

- A) $3.1 \mu\text{m}$ B) $2.7 \mu\text{m}$ C) $2.3 \mu\text{m}$ D) $1.9 \mu\text{m}$ E) $1.5 \mu\text{m}$ F) $1.1 \mu\text{m}$

Oppgave 30–31: Kollisjon med potensialtrinn.

Et elektron kommer inn fra venstre og møter i posisjon $x = 0$ et potensialtrinn med høyde $V_0 > 0$. Mer presist er potensialet $V(x) = 0$ for $x < 0$ og $V(x) = V_0$ for $x > 0$. Det innkommende elektronet har veldefinert impuls $p_i = \hbar k$ og (kinetisk) energi $E(k) = \hbar^2 k^2 / 2m_e$. Innkommende bølge er $\psi_i(x) = \exp(ikx)$, mens reflektert bølge er $\psi_r(x) = r \exp(-ikx)$. I området $x > 0$ er bølgefunksjonen $\psi_t(x) = t \exp(iqx)$ hvis $E > V_0$ og $\psi_t(x) = t \exp(-\kappa x)$ hvis $E < V_0$. Her er $q^2 = 2m_e(E - V_0)/\hbar^2$ og $\kappa^2 = 2m_e(V_0 - E)/\hbar^2$.

30) Hva er refleksjonssannsynligheten når $E = V_0/2$?

- A) 0.0   B) 0.2   C) 0.4   D) 0.6   E) 0.8   F) 1.0

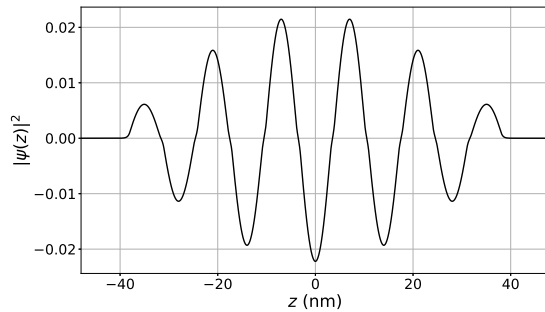
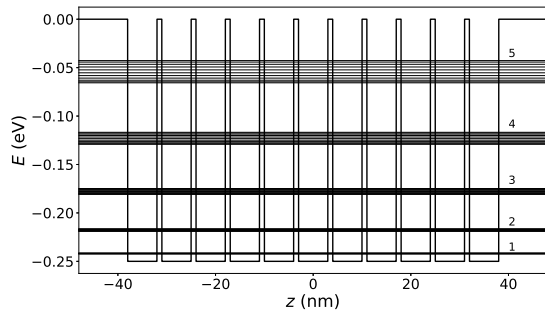
31) Dersom $E > V_0$, er refleksjonssannsynligheten $R = (k - q)^2 / (k + q)^2$.

Hvor stor er transmisjonssannsynligheten når $E = 2V_0$?

- A) 0.97   B) 0.87   C) 0.77   D) 0.67   E) 0.57   F) 0.47

Oppgave 32–33: Supergitter.

En lagdelt halvlederstruktur er opphav til 11 potensialbrønner adskilt av 10 barrierer. Potensialet i brønnene er -250 meV. Potensialet i barrierene er null, det samme som til venstre og til høyre for de 11 brønnene. Hver brønn har bredde 6.00 nm, hver barriere har bredde 1.00 nm. Systemet har 55 bundne (romlige) tilstander $\psi_0(z), \psi_1(z), \dots, \psi_{54}(z)$ fordelt med like mange på 5 energibånd, nummerert og vist med horisontale linjer i figuren til venstre.

32) Figuren til høyre viser en av systemets bundne tilstander.

Hva er tilhørende energieigenverdi?

- A) -218 meV   B) -242 meV   C) -179 meV
 D) -120 meV   E) -43 meV   F) -65 meV

33) Et elektron i bånd nr 2 emitterer et foton og havner i en av tilstandene i bånd nr 1.

Hva er omtrent fotonets bølgelengde?

- A) $12 \mu\text{m}$ B) $22 \mu\text{m}$ C) $32 \mu\text{m}$ D) $42 \mu\text{m}$ E) $52 \mu\text{m}$ F) $62 \mu\text{m}$

Oppgave 34–35: Kommutatorer.

34) Hva er kommutatoren $[z, \hat{p}_z]$?

- A) Null   B) iz C) $1/\hbar$ D) $-\hbar$ E) $i\hbar$ F) i/z

35) Hva er kommutatoren $[\hat{L}_z, \hat{p}_z]$?

- A) Null   B) iz C) $1/\hbar$ D) $-\hbar$ E) $i\hbar$ F) i/z

Oppgave 36–40: Spinn-1/2-tilstander.

36) Hvilken verdi av A normerer spinntilstanden

$$A \begin{pmatrix} 5 \\ 7 \end{pmatrix} ?$$

- A) $1/\sqrt{12}$ B) $1/\sqrt{24}$ C) $1/\sqrt{48}$ D) $1/\sqrt{74}$ E) $1/\sqrt{88}$ F) $1/\sqrt{144}$

37) Hva er S_y for spinntilstanden

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} ?$$

- A) $\hbar$ B) $-\hbar$ C) $\hbar/2$ D) $-\hbar/2$ E) Uskarp   F) Null

38) Hva er S_x for spinntilstanden

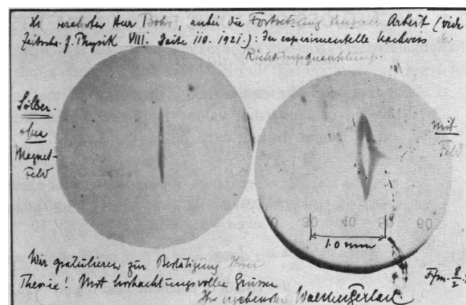
$$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} ?$$

- A) $\hbar$ B) $-\hbar$ C) $\hbar/2$ D) $-\hbar/2$ E) Uskarp   F) Null

39) Hva er ΔS_z for spinntilstanden

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} ?$$

- A) $\hbar/4$ B) $\hbar/3$ C) $\hbar/2$ D) $2\hbar$ E) $3\hbar$ F) $4\hbar$

40) Hvem sendte dette postkortet til Niels Bohr i 1922?

- A) Tom og Jerry   B) Romeo og Julie   C) Fiinbeck og Fia
D) Tidemand og Gude   E) Wallace og Gromit   F) Stern og Gerlach